

ՔԱՂԱՔԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ ՔՈՉԱՐՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ Գիտակրթական միջազգային կենտրոնի
քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչ,
քաղաքական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

ԶԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐԻ ՍՊԱՅԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ ԿԵՐՊԱՓՈԽՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հոդվածում հետազոտվում են Հայաստանի զինված ուժերում սպայական կազմին վերաբերող կադրային քաղաքականության առանձնահատկությունները, ազգային փորձի և ռազմական ոլորտում տեղի ունեցող միջազգային զարգացումների հիման վրա նախանշվում են հայեցակարգային կերպափոխման հիմնական ուղղությունները, ինչպես նաև վերլուծվում են դրանց իրագործման արդյունքում սպասվելիք դրական փոփոխությունները:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ պաշտպանական բարեփոխումներ, ռազմական կրթություն, կերպափոխում, սպա, զինծառայող, ռազմաուսումնական հաստատություն, մասնագիտական պատրաստություն, հրամանատար, ենթակա անձնակազմ, զինվորական կարգապահություն:

Հայաստանի Հանրապետության ռազմաքաղաքական խնդիրներն ու մարտահրավերներն անխուսափելիորեն պարտադրում են Հայկական բանակը համալրել ժամանակակից միջազգային պահանջմունքներով, բազմակողմանի զարգացած, բարձր ընդհանուր կրթական ու մշակութային մակարդակով և մասնագիտական հարուստ գիտելիքներով օժտված սպաներով: Հոդվածում նպատակ է դրվում հետազոտելու զինված ուժերի սպայական

անձնակազմի անձնական ու մասնագիտական կարգավիճակային հիմնահարցերը և դրանց հիման վրա նախանշել սպաների կերպափոխման արդիական ուղենիշները:

Պաշտպանական բարեփոխումների համատեքստում առանցքային են սպայական կադրային քաղաքականության օպտիմալացման միջոցառումները, որոնց վերլուծությամբ էլ պայմանավորված են հոդվածի թեմային առնչվող հարցերի ուսումնասիրման արդիականությունը:

«Ուժեղ իմացականություն, մեծ սիրտ և բոլորանվեր ծառայություն. ահա նա», — հանձարեղ Գարեգին Նժդեհը այսպես է բնութագրում կատարյալ առաջնորդին: Այս խոսքերը բացարձակ ճշմարտություն են բոլոր տեսակի առաջնորդների համար, բայց հատուկ դեր ունեն և որպես ուղեցույց կարող են ծառայել ռազմական առաջնորդների՝ սպաների համար: Զինծառայող սպայի կենցաղը, ամբողջ առօրյան, ուսումն ու աշխատանքը ռազմականացված են: Օրեցօր բարդացող գենքի ու ռազմական տեխնիկայի յուրացման համար պահանջվում է ոչ միայն ուժերի գերլարվածություն, այլև ուսուցման ու դաստիարակության բովանդակության, սկզբունքների, մեթոդների ու ձևերի վերանայում [1, էջ 257]: Բարեփոխումների համատեքստում երկրի ռազմական ոլորտի ղեկավարությունը շարունակելու է զարգացնել

պատերազմի և ժամանակի փորձությունը բռնած լավագույն ավանդույթները՝ զինված ուժերը դիտարկելով որպես հայ ժողովրդի կյանքի, պետության բարգավաճման ու սերունդներին հզոր հայրենիք ժառանգելու երաշխավոր:

Նախկին խորհրդային մյուս հանրապետությունների հետ գրեթե միաժամանակ, սակայն, առավել անբարենպաստ պայմաններում ձեռնամուխ լինելով ազգային բանակի ստեղծմանը, Հայաստանը կարողացավ աներևակայելի կարճ ժամանակահատվածում ստեղծել կարգապահ ու մարտունակ զինված ուժեր, որոնք ներկայումս իրենց մարտական պատրաստության մակարդակով, բարոյահոգեբանական վիճակով առաջիններից են ԱՊՀ-ում, իսկ Հարավկովկասյան տարածաշրջանում համարվում են ամենամարտունակն ու առաջավորը [2, էջ 719-722]:

Զնայած առկա հարաբերական խաղաղությանը՝ մեր երկրի ինքնիշխանության ու ժողովրդի գոյության սպառնալիքները չնվազեցին: Նման մարտահրավերները զինված ուժերի որակական առավելության ամրապնդման և հարատևորեն դրա բազմապատկման պահանջ են առաջադրում: Անհամեմատ սակավաթիվ ռեսուրսները ստիպողաբար առաջին տեղ են մղում «փոքր ուժերով՝ մեծ խնդիրներ» սկզբունքն իրականացնելու, մարդկային գործոնը կատարելության հասցնելու, ազգային հավատքով, գաղափարով ու բարոյականությամբ տոգորված հայ զինվորականի կերպարի ապահովման խնդիրը:

Յուրաքանչյուր բանակի վերակառուցման գլխավոր օբյեկտն ու սուբյեկտը նախևառաջ զինծառայողներ են՝ որպես ազգային ավանդույթների, փորձի, մարտական կարողությունների ու բարոյական ոգու կրող [3, էջ 28]: Զինծառայող սպայի պատրաստումը, վերապատրաստումն ու որակավորման բարձրացումը, ինչպես նաև պաշտոնե-

ական առաջխաղացումը՝ ըստ զբաղեցրած պաշտոնի և կոչման, անհրաժեշտ պահանջ են ուղորտի կադրային քաղաքականության կատարելագործման համար: Ի տարբերություն պարտադիր ժամկետային զինվորական ծառայության՝ պայմանագրային զինծառայողներն ունեն համեմատաբար առավել բարձր իրավագիտակցություն, կրթություն և վարժվածություն, ծառայության մեջ շահագրգռվածություն և վստահություն սեփական ուժերի նկատմամբ [4, էջ 114]:

Բարձրագույն ռազմական կրթությունը ոչ թե մեկ քայլից բաղկացած կրթական գործունեություն է, այլ համակարգ, որը բաղկացած է մի քանի անբաժան, շարունակական կրթական տարրերից՝ դասընթացներից, վերապատրաստումներից, որտեղ մեկը հիմնվում, ներկառուցվում է մյուսի վրա, և որոնց կապող օղակն են հանդիսանալու զինծառայողների ծառայության ընթացքում ձեռքբերված փորձն ու գիտելիքները: Առաջիկա ժամանակաշրջանում պետք է ունենալ զինվորական կադրերի պատրաստման այնպիսի կատարյալ համակարգ, որը, մի կողմից, լրիվ բավարարի զինված ուժերի պահանջարկը, ամբողջությամբ օրակարգից հանելով դրսում կադրերի պատրաստման անհրաժեշտությունը (իհարկե, խոսքը առանձին նեղ մասնագիտությունների գծով սահմանափակ թվով մասնագետների պատրաստման մասին չէ, որի իրականացումը տեղում տնտեսապես աննպատակահարմար է), մյուս կողմից, իր որակական բարձր մակարդակի շնորհիվ ԱՊՀ-ի և արտասահմանյան որոշ երկրներից Հայաստանում կադրեր պատրաստելու շահագրգռություն և ցանկություն առաջ բերի:

Անհրաժեշտ է նաև կատարելագործել կադրերի նշանակման, որակավորման և առաջխաղացման համակարգը, որպեսզի բանակային միջավայրում իսպառ բացառվի հովանավորչությունը, ծառա-

յության անհրաժեշտ բոլոր որակներին լիարժեք չհամապատասխանող անձանց առաջխաղացումը, գինծառայողների շրջանում մշտապես խրախուսվի ինքնակատարելագործման, մասնագիտական որակավորման բարձրացման ձգտումը: Դրա համար էլ փորձառու, երիտասարդ և եռանդուն գինվորական մասնագետների ներդաշնակ զարգացումը՝ հայ գինվորականության լավագույն ավանդույթների պահպանմամբ և բազմապատկմամբ, հանդիսացել և միշտ էլ հանդիսանալու է ՀՀ գինված ուժերի բարեփոխումների անհրաժեշտ ուղեկիցը, քանզի հայոց բանակը կարող է լինել հզոր և մարտունակ՝ միայն վերջինիս կազմում ունենալով գինվորականի պատիվը պահող ու պաշտող նվիրյալներ: Ներկայումս ՀՀ գինված ուժերի զարգացման հիմնական ուղենիշներում հատկապես կարևորվում է գինվորականության կրթական ու բարոյահոգեբանական որակների բարելավումը՝ առաջնային նշանակություն տալով այն գինծառայողի կերպարին, ով առաջնորդվում է էթիկական նորմերով, լիարժեքորեն օգտագործում է իրեն տրված իրավունքները և հստակորեն կատարում իր պարտականությունները [5, էջ 327]:

Վերլուծելով Հայաստանի գինված ուժերում հիմնական մասնագետի՝ սպայի կայացման ու գործունեության հիմնական տարրերը՝ կարելի է նախանշել գինվորական սպայական կազմի կերպափոխման հետևյալ հիմնական առաջնահերթությունները.

Փոխադարձ վստահության մթնոլորտի ձևավորումը գինվորական կոլեկտիվում: Զինվորական կոլեկտիվը բարդ համակարգ է, որտեղ ընդգրկված են տարբեր խառնվածքի, բնավորությունների, սովորույթների, մտածելակերպի, կենսամակարդակի գիտելիքների, ունակությունների և հնարավորությունների տեր մարդիկ: Ինչպես նաև մեծամասնություն են կազմում պարտադիր

ժամկետային գինծառայողները, ովքեր, իրենց քաղաքացիական «ազատ» կյանքից զրկվելով, հայտնվում են խստացված առօրյայով մի համակարգում, ուր ստիպված են լինում յուրաքանչյուր քայլը կատարել ոչ թե ըստ իրենց քմահաճույքի, այլ հետևել բանակի կարգուկանոնին և հրամանատարների կողմից արձակված հրամաններին: Ամուր կոլեկտիվի և կոլեկտիվում փոխադարձ վստահության մթնոլորտի ձևավորման համար այս բոլոր հանգամանքներն անհրաժեշտ է լրջորեն հաշվի առնել:

Այս գործընթացում ամենակենսորոշական դեմքը սպայական կազմն է և վերոնշյալ նպատակին հասնելու համար վերջիններս պետք է առաջին հերթին օժտված լինեն բարոյական վսեմ արժանիքներով, հրամանատարական և մանկավարժական ունակություններով: Սպան ենթակաների նկատմամբ պետք է ցուցաբերի առանձնահատուկ ուշադրություն և հոգատարություն, պահանջկոտությունն ու սկզբունքայնությունը համատեղի ենթակաների անձնական արժանապատվությունը հարգելու հետ: Դա չի նշանակում, թե կարգապահությունը բացառում է պատիժներ կիրառելը: Կարգապահական ոչ մի խախտում չի կարելի թողնել առանց պատասխանատվության, ու ոչ մի զանցանք չի կարելի լռության մատնել: Ենթականների նկատմամբ բարյացակամ վերաբերմունքը նրանց պարտավորեցնում է սպային վերաբերվել առավել անկեղծ ու անմիջական, և միաժամանակ բարձրացնում նրա կողմից իրականացվող դաստիարակչական աշխատանքների արդյունավետությունը:

«Հայաստանի Հանրապետության գինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրք» ՀՀ նոր օրենքով կարգավորվում են գինծառայողների պարտականությունները՝ կապված գինվորական կարգապահության պահպանման հետ, գինծառայողներին տրվող խրախուսանքի և կարգապահական տույժերի

տեսակները, դրանք կիրառելու կարգն ու պայմանները, հրամանատարների իրավունքները խրախուսանքների և կարգապահական տույժերի կիրառման գործընթացում, ինչպես նաև զինվորական կարգապահության ամրապնդման հետ կապված այլ հարաբերություններ [6]: Մասնավորապես սահմանվել է զինվորական կարգապահության ապահովման սկզբունքները, բոլոր օղակների զինծառայողների պարտականությունները, ինչպես նաև հրամանատարների (պետերի) դերը զինվորական կարգապահության ապահովման գործում, բոլոր խմբերի հրամանատարների (պետերի) կարգապահական իրավունքի սահմանները:

Երիտասարդ սպաների շեղվող վարքի պատճառները և դրանց կանխարգելման ուղիները: Ընդունված է շեղվող վարք անվանել վարքի այնպիսի ձևը, որը հակասում է զինվորական կոլեկտիվների շրջանակներում ընդունված նորմերին: Իսկ քանի որ զինված ուժերում խախտումները հիմնականում կանոնադրական են, ապա շեղվող կարող է համարվել վարքի ցանկացած դրսևորում, որը հակասում է կանոնադրորեն ամրագրված օրենք-նորմերին:

Երիտասարդ սպայի վարքի շեղման պատճառներն են.

- նրանց հրամանատարական ունակությունների և հմտությունների, կազմակերպչական ընդունակությունների ցածր մակարդակը,
- մանկավարժական վարպետության բացակայությունը,
- վերադաս պետերի կողմից երիտասարդ սպայի ծառայողական գործունեության ոչ ճիշտ գնահատումը,
- սոցիալ-կենցաղային վիճակը և նյութական անապահովվածությունը:

Նշված հանգամանքների հետ կապված՝ նպատակային ու համալիր միջոցառումների իրականացումը կտրուկ կերպով կբարձրացնեն սպաների ինքնավստահությունն ու հավատը սեփա-

կան ուժերի հանդեպ և նվազագույնի կհասցնեն նրանց շրջանում շեղվող վարքի դրսևորման դեպքերը:

Սոցիալական արդարության հիմնահարցերը երիտասարդ սպաների կայացման գործում: Հոգեբանների կարծիքով մարդու հոգեկան առողջության կարևոր գրավականներից է սեփական կենսագործունեության միջավայրում նրա սոցիալ-հոգեբանորեն հարմարված լինելը: Հարմարվածության վիճակում անձը կարողանում է լիովին իրագործել իր նպատակները և արագորեն լուծել արտաքին ու ներքին կոնֆլիկտները: Զորամասում ցանկացած խնդիր (առավել ևս, եթե այն տևական է և կայուն) բացասաբար է անդրադառնում զինծառայողի՝ տվյալ դեպքում երիտասարդ սպայի կայացման գործընթացի վրա: Սոցիալական արդարության հիմնահարցերի անլուծելիությունը նույնպես խնդրի առաջացման աղբյուր է:

Երիտասարդ սպան սոցիալական արդարության հիմնահարցերին առնչվում է ռազմաուսումնական հաստատությունում ուսումնառության առաջին օրվանից: Սակայն դրանց նա ավելի լայնորեն է առնչվում զորամասում ծառայության անցնելուց անմիջապես հետո: Սոցիալական արդարության պահպանումը մեծապես պայմանավորված է նաև իր պաշտպանի հանդեպ մեր հասարակության որոշ հատվածի անտարբեր վերաբերմունքով: Սպայի հանդեպ անտարբեր, իսկ առանձին դեպքերում նաև բացասական վերաբերմունքի պատճառն առաջին հերթին անցումային ժամանակներում հատուկ վերաբերմունքով: Սպայի հանդեպ անտարբեր, իսկ առանձին դեպքերում նաև բացասական վերաբերմունքի պատճառն առաջին հերթին անցումային ժամանակներում հատուկ վեհ արժեքների անկումն է, քանի որ կենցաղային հոգսերն առաջին պլան են մղել մարդու նյութապաշտական նկրտումները, կարող են ազդել նաև մեր մենթալիտետին

հատուկ բարեկամական կամ ազգակցական կապերով պայմանավորված հովանավորչության դրսևորումները:

Պատասխանատվության զգացումը որպես հայ սպայի անձը բնորոշող հիմնական որակ (կենսակերպի կարևոր բաղադրիչ): «Ոչ մի ծրագիր, որքան էլ այն փայլուն լինի, չի կարող իրականություն դառնալ, եթե չկա հավատք, նպատակին հասնելու համախմբվածություն, եթե մեզնից յուրաքանչյուրը չի մտածում, որ այս երկրի ճակատագիրը կախված է մի մարդուց, և այդ մարդն ինքն է»: Հայաստանի գինված ուժերի սպարապետ Վազգեն Սարգսյանի նշված խոսքերը մեծ խորհուրդ ունեն, քանզի դրանցում սեղմ կերպով ներկայացվում է յուրաքանչյուր հայի և առաջին հերթին՝ հայ սպայի, պետության ու ժողովրդի անվտանգության, նրա ներկայի ու ապագայի համար անձնական պատասխանատվությունը:

Տարածաշրջանի աշխարհաքաղաքական յուրահատկությունների հետ կապված հայ զինվորականի ու առանձնապես հայ սպայի պատասխանատվության խնդիրն այսօր բավականին արդիական հնչեղություն ունի: Այդ պատասխանատվությամբ է մեծապես պայմանավորված զինվորական պարտքի անշեղ կատարումը, զինված ուժերի մարտունակությունը: Պատասխանատվությունը մարդուն դարձնում է առավել նպատակասլաց, կազմակերպված, կարգավարժ, ակտիվ, սկզբունքային, ազնիվ, դժվարությունները հաղթահարելուն ունակ:

Սպայի պատասխանատվությունը հիմնված է ամենից առաջ նրա համոզմունքների, գաղափարական կոփվածության, մտավոր կարողությունների վրա: Բայց միայն հավատը և նվիրվածությունը բավարար չեն պատասխանատու սպա դառնալու համար: Հայ սպան պետք է լինի նաև իր գործի բարձրակարգ մասնագետը, օժտված լինի ենթակաների ռազմաուսումնական

գործընթացը կազմակերպելու անհրաժեշտ գիտելիքներով, հմտություններով և կարողություններով:

Սպաների պատասխանատվության դաստիարակման հաջողությունը շատ բանով կախված է նրանց ինքնուրույնության որակներից և նախաձեռնություն դրսևորելու ունակություններից, այլ կերպ ասած՝ պատասխանատվության ինքնադաստիարակումից: Ինքնուրույնության և նախաձեռնության մեջ արտացոլվում է «պատասխանատվություն» հասկացության երրորդ՝ կամային բաղադրիչը: Հրամանատարներից ոմանք թերագնահատում են ինքնուրույնության նշանակությունը, ուշադրություն չեն դարձնում խելացի նախաձեռնություններին, չեն վստահում երիտասարդներին, գրկում են ինքնուրույնությունից՝ անհարկի միջամտելով նրանց բոլոր գործողություններին: Ճիշտ է ասված, որ «Երբ սպային դայակ են կցում, նա ինքնաբերաբար վեր է ածվում նորածնի»:

Ինքնադաստիարակումը սպայի ինքնուրույնության դրսևորման տարատեսակ է, ըստ էության՝ այն դաստիարակության շարունակությունն է և ուղղված է անձի մեջ դրական որակների մշակմանը: Հրամանատարները պարտավոր են երիտասարդներին նաև այս բնագավառում աջակցել: Անհրաժեշտ է տվորեցնել նրանց առավել խիստ գնահատել իրենց վարքը, արարքներն ու գործողությունները, հայտնաբերել թերությունները, հաղթահարել դրանք և ուղենշել ինքնադաստիարակման ճիշտ մեթոդներն ու հնարները:

Մանկավարժական փակիր որպես երիտասարդ սպայի մանկավարժական վարպետության կարևոր բաղադրարար: Զինվորական դաստիարակությունը սպայի կողմից գինձառայողների գիտակցության, զգացական աշխարհի և կամքի վրա նպատակաուղղված ու համակարգված ազդեցության գործընթաց է՝ նրանց մեջ բարձր բարոյահոգե-

բանական, մարտական ու մասնագիտական հատկանիշների ձևավորման նպատակով: Դաստիարակչական խնդիրների լուծման ընթացքում սպաները կիրառում են տարատեսակ մանկավարժական հնարքներ՝ մեթոդներ ու միջոցներ, ձևեր ու եղանակներ: Բայց ինչպես փորձն է ցույց տալիս, նույն հնարքի օգտագործումը սպաների մի մասի մոտ տալիս է դրական արդյունքներ, իսկ մյուս մասի մոտ նման արդյունքների հասնել չի հաջողվում: Խնդիրն այն է, որ մանկավարժական հնարքների ներգործության մակարդակը մեծապես կախված է սպայի մանկավարժական վարպետությունից և մասնավորապես հիմնական բաղադրիչներից մեկը համարվող մանկավարժական տակտից (նրբագագացություն):

Սպայի մանկավարժական տակտը բարդ ու շատ կարևոր մասնագիտական որակ է, բայց նրբագագացության բովանդակությունը կազմող բաղադրիչները շատ պարզ են ու հեշտ կիրառելի: Դա առաջին հերթին բարձր պահանջկոտությունն է՝ սպայի կամքի, նպատակաուղղվածության ու կազմակերպչական ընդունակությունների դրսևորումը: Մանկավարժական տակտը արտահայտվում է սպայի կողմից ենթաա ստորաբաժանման կոլեկտիվի ու առանձին վերցված յուրաքանչյուր զինվորի հանդեպ ցուցաբերված նպատակաուղղված, նրբանկատ վերաբերմունքում, մանկավարժական ներգործության ձևերի, միջոցների և տարբեր մեթոդների նպատակաուղղված և ձկուն համադրությամբ կիրառման մեջ:

Գիտելիքը երկրասարդ սպայի հաջողությունը պայմանավորող կարևորագույն գործոն: Բանակաշինության առաջընթացն ապահովելու այլ ճանապարհ չկա. հրամանատարի՝ հատկապես երիտասարդ սպայի հաջողությունը պայմանավորող կարևորագույն գործոնը գիտելիքն է: Տիրապետել մասնագիտությանը ամենից առաջ նշանակում է

յուրացնել ժամանակակից ռազմատեխնիկական առաջընթացը, ժամանակակից մարտում հաջողությունն ապահովող, հայրենիքի պաշտպանության համար անհրաժեշտ գիտելիքների համակարգը:

Ռազմարվեստի, ռազմական գիտության ու տեխնիկայի զարգացման արդի մակարդակը, ինչպես նաև Հայաստանում հանրակրթական համակարգի առկա դժվարությունները թելադրում են, որ ապագա զինվորականի պատրաստման գործընթացում պետք է շեշտադրվի ռազմական թեքումով դպրոցների դերակատարությունը: Այդ հաստատությունների սաները ընդհանուր միջնակարգ կրթության հետ միասին արդեն ունենում են նաև միջնակարգ ռազմական կրթություն, ֆիզիկապես, մտավորապես ու հոգեբանորեն պատրաստված են հետագա ուսման և ծառայության համար: Այդ շրջանավարտների հիմնական մասը (բարձր առաջադիմություն ցուցաբերողները) միանգամից կրթությունը շարունակելու է բարձրագույն ռազմաուսումնական հաստատություններում:

Ժամանակակից հայ սպան, իր մասնագիտությանը լավագույնս տիրապետելուց բացի, պետք է կարողանա գրագետ վերաբերմունք ձևավորել թե՛ ժամանակակից քաղաքական ընդհանուր անցուդարձի, թե՛ հակամարտությունների լուծման եղանակների, թե՛ միջազգային իրավական չափանիշների ու դրանցից բխող գործողությունների օրինականության, կարգի ու ձևերի վերաբերյալ: Բարձրագույն տեխնոլոգիաներով հագեցած բանակն այսօր լուրջ խնդիրներ է առաջադրում նաև համապատասխան կադրերի պատրաստման առումով:

Հրամանատարի (պետի) դերը երկրասարդ սպայի կայացման գործում: Փորձառու հրամանատարը պարտավոր է ձգգրիտ հաշվարկ կատարել, թե ինչ շարժառիթներ, ինչ բազային պահանջմունքներ ունի երիտասարդ սպան,

ապահովել նրանց տարրական պահանջմունքները, բնականոն սոցիալ-կենցաղային պայմանները, և նոր միայն պահանջել նվիրված ծառայություն: Երիտասարդ սպան պետք է վստահ լինի, որ իր բարեխիղճ ծառայությունը անպայման կգնահատվի վերադաս հրամանատարության կողմից, կլուծվեն նրա սոցիալական ապահովության խնդիրները, կբավարարվեն նրա գոնե բազային պահանջմունքները:

Առանձնապես մեծ է անձնական օրինակի դերը: Իզուր չեն ասում, որ դաստիարակությունը ամենից առաջ դաստիարակողի հավասարակշռված և ձիշտ վարքն է: Անշուշտ, չպետք է մոռանալ, որ անձնական օրինակը կարող է արդյունավետ լինել միայն դաստիարակության մյուս մեթոդների հետ համադրելու, համալիր կերպով օգտագործելու դեպքում: Ռազմաուսումնական հաստատությունների շրջանավարտ սպաների գործերում բարեհաջող ներգրավման ու կայացման գործում վճռորոշ է զորամասի հրամանատարության և ստորաբաժանումների կոլեկտիվների դերն ու ազդեցությունը: Հատկապես մարտական հերթապահություն իրականացնող զորամասերում շատ են մարտական փորձ ունեցող սպաները, որոնք իրենց հարուստ փորձով, գիտելիքներով ու հեղինակությամբ կարող են օգնել և աջակցել տեսականորեն պատրաստված, բայց ծառայության բովով չանցած երիտասարդ ընկերներին:

Վերջնարդյունքում հարկ է եզրահանգում անել, որ Հայաստանի զինված ուժերի սպաները պետք է խորապես տիրապետեն իրենց մասնագիտությանը և կարողանան գիտելիքներն ու հմտությունները հասցնել ենթակա անձնակազմին: Խաղաղ և հատկապես մարտական պայմաններում զինծառայողների բարոյահոգեբանական վիճակի կառավարման համար սպաներին խիստ անհրաժեշտ է նաև զինծառայող-

ների շեղվող վարքի սոցիալ-հոգեբանական հիմունքների իմացությունը: Ռազմաուսումնական հաստատությունների նորավարտ շրջանավարտների մասնագիտական և ֆիզիկական պատրաստվածության, նրանց բարոյահոգեբանական հատկանիշների ձևավորման ու զարգացման գործում որոշիչ են նաև զորամասերի մարտական ու ծառայողական լավագույն ավանդույթները, ամփոփիչ ստուգումների ընթացքում ցուցաբերած բարձր արդյունքները, ստորաբաժանումներում ձևավորված կանոնադրական կարգն ու բարձր կարգապահությունը:

Ամփոփելով հոգվածում ներկայացված վերլուծությունը՝ պետք է փաստել, որ հայ սպան պետք է լինի ազգային գաղափարախոսության կրողը, տարածողը, մարմնացումը: Միաժամանակ նա պետք է հասարակության կողմից ընկալվի որպես կրթվածության, ազնվության, պատվախնդրության խորհրդանիշ: Պետությունն ու հասարակությունը պետք է պայմաններ ստեղծեն, հնարավորություն տան բանակին շուտափույթ ազատվելու բոլոր նրանցից, ովքեր բանակ են մտել ոչ թե սրտի կանչով, հայրենիքին ծառայելու մղումով, այլ տաքուկ անկյուն գտնելու, բարձր թոշակ ստանալու ակնկալիքով: Զինվորական համազգեստը նույնպես պետական դրոշին համարժեք խորհրդանիշ է և դրա անհարգի կրումը հավասարագոր է հանցագործության՝ ընդդեմ պետական խորհրդանիշների: Եվ հակառակը, պետության կողմից զինվորականների բարձր գնահատումը միշտ էլ վճռականություն ու եռանդ է հաղորդում նրանց, զորեղ ազդակներ տալիս բանակաշինության գործընթացի կատարելագործման համար, որի իմաստով խաղաղ պայմաններում զինվորականների սխրանքները չպետք է զիջեն մարտադաշտում կատարվածին:

Հոգվածի ներկայացման տարեթիվը՝ 17.07.2014

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Օհանյան Ս., 21-րդ դարի բանակը, Եր., Տիգրան Մեծ, 2007:
2. Քոթանջյան Հ. Ս., Պաշտպանական բարեփոխումների ռազմավարություն // Հակամարտության էթնոքաղաքագիտություն: Հայաստանի ռազմական քաղաքականության և ազգային անվտանգության հիմունքները, Եր., ՀՀ ՊՆ Դ. Կանայանի անվան ԱՌՀԻ, 2010, էջ 719–722:
3. Останков В. И., Военная безопасность России в начале 21-ого столетия, М., Издательский дом ВЕЧЕ, 2007.
4. Корякин В. М., Военно–административное право (военная администрация), М., 2008.
5. Օհանյան Ս., Հայկական բանակի 20–ամյա տարեգրությունը (համառոտ ուրվագիծ), Եր., 2012:
6. «Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի կարգապահական կանոնագիրք» ՀՀ օրենք, ՀՀ ՊՏ 2012.04.18/20 (894), 21.03.2012, <http://www.arlis.am>

АКТУАЛЬНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ТРАНСФОРМАЦИИ ОФИЦЕРСКОГО СОСТАВА ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

ТИГРАН КОЧАРЯН

*Национальная академия наук РА,
Международный научно – образовательный центр,
заведующий кафедрой политологии, доктор политических наук, доцент*

В статье рассматриваются особенности кадровой политики офицерского состава Вооруженных Сил Армении, основанные на национальном опыте и концептуальной трансформации в области военного образования на международном уровне, а также анализируются основные позитивные направления ожидаемых изменений их реализации.

CURRENT PRIORITIES OF TRANSFORMATION OF THE OFFICER STAFF IN THE ARMED FORCES

TIGRAN KOCHARYAN

*International Scientific–Educational Center of the National Academy of Sciences
of the Republic of Armenia,
Head of the Chair of Political Science
Doctor of Political Science, Associate professor*

The article is about the peculiarities of personnel policy of the officer staff of the Armed Forces of RA, based on national experiences and conceptual transformation in the field of military education at the international level. It also analyzes the main positive direction of the expected changes in their implementation